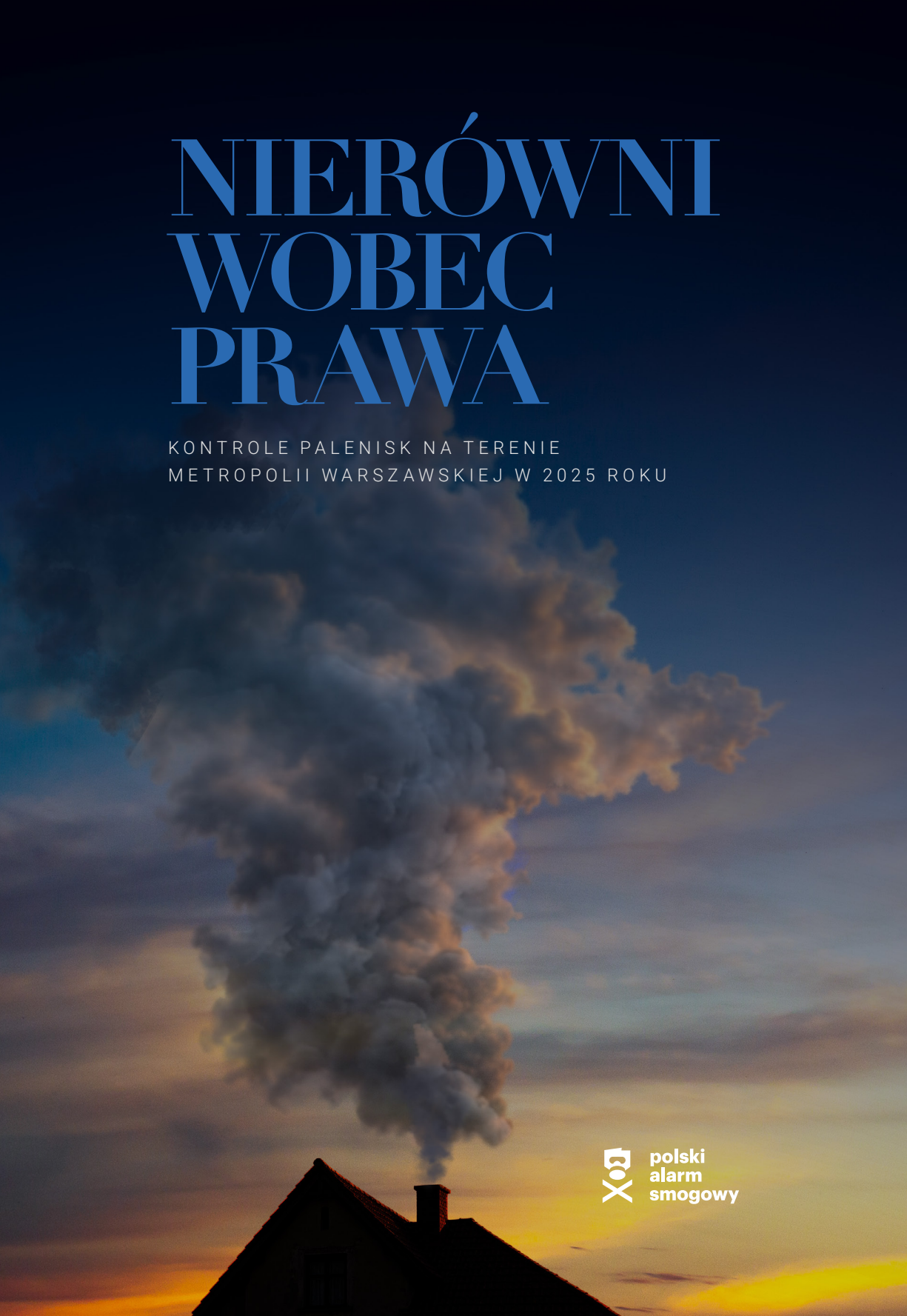
NIERÓWNI WOBEC PRAWA

KONTROLE PALENISK NA TERENIE METROPOLII WARSZAWSKIEJ W 2025 ROKU

polski alarm smogowy

Copyright
Polski Alarm Smogowy

Kraków
Sierpień 2026

Badanie i opracowanie:
Paulina Mroczkowska
Kamila Gawrońska-Dickson

Projekt graficzny:
Andrzej Świtniewski

Zrealizowano ze środków Clean Air Fund

CLEAN AIR FUND

polski alarm smogowy

SPIS TREŚCI

Wstęp 4

Najważniejsze wyniki 6

Działania kontrolne w metropolii warszawskiej 7

Upoważnieni kontrolerzy 7

Zgłoszenia i kontrole w liczbach 9

Niezrealizowane zgłoszenia 11

Skuteczność kontroli i nakładanie kary 12

CEEB a kontrole źródeł bezemisyjnych 19

Budynki z zasobu własnego gminy 21

Realizacja programu ochrony powietrza (POP) 23

Działania kontrolne w gminach ze strażą i bez straży 26

Potencjał kontrolny 26

Egzekwowanie sankcji – zasadnicza różnica 27

Poparcie dla tworzenia straży międzygminnej 29

Porównanie działań kontrolnych w latach 2023–2025 30

Rekomendacje 32

WSTĘP

Rok 2025 jest trzecim rokiem obowiązywania zakazu użytkowania pozaklasowych kotłów na węgiel i drewno, tzw. kopciuchów na terenie całego Mazowsza. Dodatkowo, na obszarze m.st. Warszawy od 1 października 2023 r. obowiązuje zakaz stosowania węgla kamiennego, a w pozostałych gminach metropolii ten sam zakaz zacznie obowiązywać od 1 stycznia 2028 r. – wraz z zakazem użytkowania kotłów klasy 3 i 4. Mimo to w regionie nadal działa wiele wysokoemisyjnych źródeł ciepła: według danych Polskiego Alarmu Smogowego w samej metropolii warszawskiej dymi 75 tys. kotłów do wymiany (w tym 3 i 4 klasy).[1]

Realizacja przepisów antysmogowych jest zadaniem gmin. Zgodnie z art. 379 ustawy Prawo ochrony środowiska obowiązek kontroli przestrzegania przepisów spoczywa na wójtach, burmistrzach i prezydentach miast. W przypadku nieprzestrzegania uchwały antysmogowej użytkownik instalacji może otrzymać mandat do 500 zł, a kontrolujący może skierować wniosek do sądu o grzywnę do 5 000 zł. Minimalną roczną liczbę kontroli dla każdej gminy określa Program ochrony powietrza (POP); zaniedbanie tego obowiązku może skutkować nałożeniem na gminę sankcji finansowej do 500 000 zł.

Znaczenie skutecznej egzekucji przepisów rośnie w świetle nowej unijnej dyrektywy w sprawie jakości powietrza (AAQD)[2], która zobowiązuje państwa członkowskie do osiągnięcia nowych norm jakości powietrza z początkiem 2030 r. Niniejszy raport przedstawia analizę działań kontrolnych prowadzonych w 2025 roku we wszystkich 70 gminach metropolii warszawskiej. Dane pozyskano w trybie dostępu do informacji

[1] Czyste powietrze za ćwierć wieku - nowe dane z gmin Metropolii Warszawskiej, https://polskialarmsmogowy.pl/2026/03/czyste-powietrze-za-cwierc-wieku-nowe-dane-z-gmin-metropolii-warszawskiej/

[2] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/2881 z dnia 23 października 2024 r. w sprawie jakości powietrza i czystszego powietrza dla Europy

publicznej i zestawiono z latami 2023–2024, co pozwala ocenić postępy w realizacji obowiązków kontrolnych.

W tegorocznej edycji badania analizę ilościową uzupełniono o indywidualne wywiady pogłębione z przedstawicielami dziewięciu gmin, w tym czterech z Metropolii Warszawskiej. Rozmowy dotyczyły organizacji i prowadzenia kontroli palenisk, najczęściej występujących barier, stosowanych procedur oraz praktycznych doświadczeń związanych z egzekwowaniem przepisów. Uzyskane informacje pozwalają lepiej wyjaśnić wyniki analizy liczbowej i uzupełnić je o perspektywę osób bezpośrednio realizujących zadania kontrolne. Najważniejsze wnioski z wywiadów przedstawiono w dalszej części raportu w wyodrębnionych ramkach.

NAJWAŻNIEJSZE WYNIKI

- Liczba zgłoszeń od mieszkańców spada trzeci rok z rzędu (8393 → 8084 → 6490), mimo to liczba kontroli wzrosła do 15 882 – świadczy to o rosnącej aktywności służb z własnej inicjatywy.
- Tylko 14% kontroli zakończyło się stwierdzeniem naruszenia uchwały antysmogowej, a 5% spalania odpadów.
- Sankcje stosowano rzadko: za spalanie odpadów mandat wystawiono w 38% przypadków, za brak zgodności z uchwałą antysmogową tylko w 13% przypadków stwierdzenia naruszeń. Dominującą reakcją służb na przypadki łamania prawa pozostają pouczenia.
- Aż 40 z 70 gmin nie pobrało podczas kontroli ani jednej próbki popiołu do analizy.
- Gminy ze strażą znacznie skuteczniej nakładają kary; w gminach bez straży naruszenia kończą się niemal wyłącznie pouczeniem lub pozostają bez reakcji.
- Minimalnej liczby kontroli wyznaczonej przez Program ochrony powietrza nie zrealizowało aż 14 gmin (20% gmin), a 17 (24 % gmin) osiągnęło tylko wymagane minimum.
- Decyzję administracyjną w trybie art. 363 POŚ wydano tylko 6 razy, wszystkie w jednej gminie.
- Wywiady pogłębione ujawniły znaczne różnice w sposobie reagowania na podobne naruszenia. W części gmin stwierdzenie nieprzestrzegania uchwały antysmogowej kończy się mandatem, podczas gdy w innych stosowane są wyłącznie pouczenia. W efekcie konsekwencje tego samego wykroczenia mogą różnić się w zależności od miejsca zamieszkania.

DZIAŁANIA KONTROLNE W METROPOLII WARSZAWSKIEJ

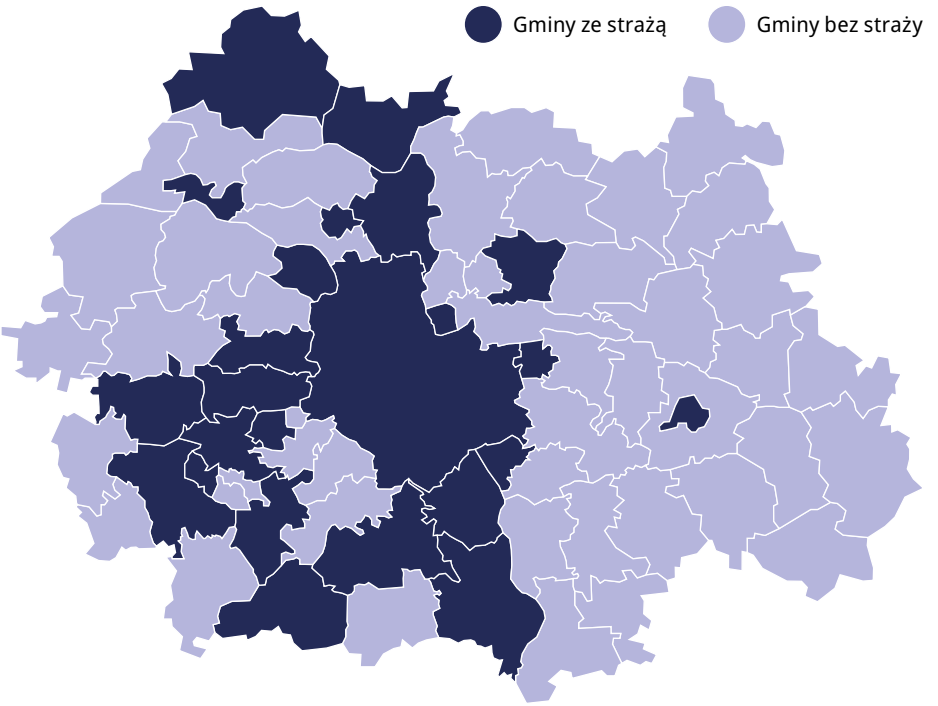
Upoważnieni kontrolerzy

W 2025 roku strażą miejską lub gminną dysponowały **24 spośród 70 gmin** metropolii. Do prowadzenia kontroli upoważnionych było łącznie **610 osób** – 429 funkcjonariuszy straży oraz 181 pracowników urzędów. Oznacza to, że zdecydowana większość samorządów musiała opierać system kontroli wyłącznie na kadrze urzędniczej, która – w odróżnieniu od straży – nie posiada uprawnień do nakładania mandatów i rzadziej prowadzi kontrole poza godzinami pracy urzędu.

Na jednego kontrolera przypadało średnio 26 kontroli w ciągu roku – o 8 więcej niż rok wcześniej (18 w 2024 r.) i o 22 więcej niż w 2023 r. Wzrost liczby kontroli przypadających na kontrolera wynika z jednoczesnego zmniejszenia się liczby upoważnionych osób (z 801 w 2024 r. do 610 w 2025 r.) przy wzroście łącznej liczby przeprowadzonych kontroli.

Wskaźnik	Liczba
Gminy ze strażą	24
Gminy bez straży	46
Łączna liczba upoważnionych strażników	429
Łączna liczba upoważnionych urzędników	181
Łączna liczba kontrolerów	610
Średnia liczba kontroli na 1 kontrolera	26

Gminy metropolii warszawskiej według funkcjonowania straży gminnej / miejskiej

Gminy ze strażą	Gminy bez straży	
Warszawa	Jabłonna	Dobre
Legionowo	Wieliszew	Jakubów
Nieporęt	Radzymin	Latowicz
Serock	Marki	Siennica
Wołomin	Kobyłka	Halinów
Ząbki	Zielonka	Stanisławów
Józefów	Jadów	Prażmów
Mińsk Maz. miasto	Klembów	Lesznowola
Sulejówek	Poświętne	Piastów
Piaseczno	Strachówka	Michałowice
Góra Kalwaria	Tłuszcz	Raszyn
Tarczyn	Dąbrówka	Podkowa Leśna
Konstancin-Jeziorna	Otwock	Żabia Wola

Gminy ze strażą	Gminy bez straży	
Pruszków	Karczew	Jaktorów
Nadarzyn	Celestynów	Baranów
Brwinów	Wiązowna	Leszno
Grodzisk Mazowiecki	Sobienie-Jeziory	Kampinos
Milanówek	Osieck	Izabelin
Błonie	Kołbiel	Czosnów
Ożarów Mazowiecki	Mińsk Mazowiecki (gmina wiejska)	Leoncin
Łomianki	Kałuszyn	Pomiechówek
Stare Babice	Mrozy	Zakroczym
Nowy Dwór Mazowiecki	Cegłów	
Nasielsk	Dębe Wielkie	

Zgłoszenia i kontrole w liczbach

W 2025 roku gminy metropolii przyjęły **6490 zgłoszeń** od mieszkańców i przeprowadziły **15 882 kontroli**, w tym 8 456 kontroli interwencyjnych (w odpowiedzi na zgłoszenia) i 7 426 kontroli z inicjatywy służb. Liczba zgłoszeń od mieszkańców spada trzeci rok z rzędu – o 19,7% w porównaniu z 2024 r. i o 22,7% w porównaniu z 2023 r. Mimo to **łączna liczba kontroli wzrosła do najwyższego poziomu w badanym trzyletnim okresie**.

Rosnąca dysproporcja między liczbą zgłoszeń a liczbą kontroli świadczy o zwiększaniu inicjatywy własnej służb kontrolnych. W 2023 r. kontrole z inicjatywy służb stanowiły mniejszość; w 2025 r. ich udział przekroczył 46% wszystkich kontroli. Na wzrost liczby kontroli wpływ miało również podniesienie minimalnych progów kontroli w latach 2024–2026 w ramach Programu ochrony powietrza. Zwiększanie udziału kontroli podejmowanych z własnej inicjatywy jest korzystne z perspektywy ochrony powietrza, ponieważ uniezależnia aktywność kontrolną od aktywności mieszkańców i pozwala docierać także do naruszeń, które nie zostały zgłoszone.

Liczba zgłoszeń	Liczba kontroli	Kontrole interwencyjne	Kontrole z inicjatywy służb
6490	**15 882**	**8456**	**7426**

Gminy z największą liczbą kontroli w 2025 r.

Gmina	Warszawa	Ożarów Mazowiecki	Siennica	Legionowo	Grodzisk Mazowiecki
Straż	TAK	TAK	NIE	TAK	TAK
Liczba kontroli palenisk	8691	415	361	336	303

Gminy z najmniejszą liczbą kontroli w 2025 r.

Gmina	Strachówka Kampinos	Podkowa-Leśna	Osieck	Baranów	Tarczyn
Straż	NIE	NIE	NIE	NIE	TAK
Liczba kontroli palenisk	13	5	2	1	0

Niezrealizowane zgłoszenia

Analiza liczby przeprowadzonych w 2025 roku kontroli wskazuje na trudności z realizacją zgłoszeń od mieszkańców w **7 gminach**, w których liczba przyjętych zgłoszeń przewyższa liczbę przeprowadzonych kontroli. Łącznie w tych gminach nie zrealizowano **528 zgłoszeń – każde z nich oznacza interwencję, której mieszkaniec oczekiwał, a która nie nastąpiła**.

Wśród gmin z największym odsetkiem niezrealizowanych zgłoszeń wyróżnia się Pruszków – przy 182 zgłoszeniach przeprowadzono zaledwie 37 kontrole, co oznacza, że 80% zgłoszeń nie doczekało się interwencji. Zbliżona sytuacja dotyczy Nieporętu (61%) i Ząbek (60%). Na uwagę zasługuje też Piaseczno, gdzie przy bardzo wysokiej liczbie

zgłoszeń (410 – najwyższej w metropolii po Warszawie) nie zrealizowano 145 z nich (35%). Warto podkreślić, że Pruszków, Nieporęt, Ząbki, Łomianki, Piaseczno i Konstancin-Jeziorna to gminy dysponujące strażą miejską lub gminną – a więc teoretycznie najlepiej wyposażone w narzędzia do prowadzenia kontroli interwencyjnych.

Brak reakcji na zgłoszenie negatywnie wpływa na zaufanie mieszkańców do systemu – osoby dokonujące zgłoszenia mogą czuć się zignorowane i zniechęcone do dalszego informowania o naruszeniach. Z kolei dla mieszkańców, których dotyczyło zgłoszenie, brak interwencji może być sygnałem przyzwolenia na tego rodzaju zachowania i utrwalać poczucie bezkarności. Choć część sygnałów mogła być niemożliwa do weryfikacji lub dotyczyła tej samej posesji, skala różnicy w gminach takich jak Pruszków wskazuje, że znaczna część zgłoszeń pozostała bez odpowiedzi.

Przyczynami problemów z realizacją kontroli interwencyjnych mogą być zarówno niedobory kadrowe, jak i niewydolność procedur, inne bariery organizacyjne, a także brak woli politycznej władz gminy do konsekwentnego reagowania na naruszenia i wyciągania konsekwencji wobec mieszkańców. W przypadku gmin ze strażą warto też rozważyć, czy priorytety wyznaczane strażnikom nie ograniczają czasu przeznaczonego na kontrole palenisk. W 2023 roku podobny problem dotyczył 12 gmin, w 2024 roku – 5 gmin; wzrost do 8 gmin w 2025 r. stanowi sygnał wymagający monitorowania.

Gmina	Liczba zgłoszeń	Liczba kontroli	Niezrealizowane zgłoszenia	Odsetek zgłoszeń bez kontroli	Straż
Pruszków	182	37	145	80%	tak
Nieporęt	72	28	44	61%	tak
Ząbki	94	38	56	60%	tak
Łomianki	179	106	73	41%	tak
Jabłonna	102	65	37	36%	nie
Piaseczno	410	265	145	35%	tak
Konstancin-Jeziorna	180	160	20	11%	tak

Przedstawicielka jednej z gmin przyznała w wywiadzie, że realizacja zgłoszeń stanowi olbrzymie wyzwanie. Wiele zgłoszeń pozostaje bez odpowiedzi, gdyż gmina nie ma możliwości wielokrotnego podejmowania interwencji, często w tych samych miejscach. Urzędnicy gminni są tam postrzegani jako jednostki opresyjne i są traktowani wrogo. Zgłoszenia dotyczą z reguły tych samych adresów i w danym okresie czasu występują wielokrotnie.

W przypadku powtarzających się zgłoszeń dotyczących tego samego adresu warto jednak rozważyć nie tylko kolejne kontrole, ale również zastosowanie narzędzi pozwalających na trwałe rozwiązanie problemu. Jednym z nich jest art. 363 ustawy Prawo ochrony środowiska, który pozwala wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta, w drodze decyzji administracyjnej, nakazać osobie fizycznej wykonanie w określonym czasie czynności zmierzających do ograniczenia negatywnego oddziaływania na środowisko. Powtarzające się zgłoszenia z tego samego adresu, wskazują na utrzymujące się oddziaływanie na środowisko i uciążliwość dla otoczenia, mogą być przesłanką do rozważenia zastosowania tego instrumentu. Zamiast rezygnować z kolejnych interwencji z powodu ich powtarzalności, gmina może więc wykorzystać dostępne narzędzia administracyjne, aby doprowadzić do trwałego ograniczenia problemu.

Skuteczność kontroli i nakładane kary

Skuteczność prowadzonych kontroli w wielu przypadkach budzi istotne wątpliwości. **Spośród 15 882 kontroli przeprowadzonych w 2025 r. zaledwie 4,9% (785 kontroli) zakończyło się stwierdzeniem spalania odpadów lub pozostałości roślinnych, a 13,7% (2176 kontroli) potwierdziło naruszenie uchwały antysmogowej – łącznie 18,6% wszystkich kontroli wykazało jakiekolwiek nieprawidłowości.** O ile spalanie odpadów można uznać za zjawisko stosunkowo rzadkie, o tyle niski odsetek wykrytych naruszeń uchwały antysmogowej zaskakuje w kontekście faktu, że na terenie metropolii wciąż użytkowanych jest ponad 75 tysięcy pozaklasowych kotłów.[3]

[3] Czyste powietrze za ćwierć wieku – nowe dane z gmin Metropolii Warszawskiej https://polskialarmsmogowy.pl/2026/03/czyste-powietrze-za-cwierc-wieku-nowe-dane-z-gmin-metropolii-warszawskiej/

Co istotne, informacje o rodzaju źródła ciepła zadeklarowanego dla danego budynku można sprawdzić w Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków (CEEB), co może ułatwiać gminom typowanie adresów do kontroli i weryfikację przestrzegania uchwały antysmogowej.

Rodzaj naruszenia	Liczba wykrytych naruszeń	Odsetek kontroli
Spalanie odpadów lub pozostałości roślinnych	785	4,9%
Naruszenie uchwały antysmogowej	2 176	13,7%
Łącznie	**2 961**	**18,6%**

Wśród gmin, które najskuteczniej wykrywały naruszenia uchwały antysmogowej, dominują jednostki posiadające straż lub prowadzące intensywne kontrole. Wyróżniają się tu **Nieporęt i Poświętne** – jedyne gminy, w których każda przeprowadzona kontrola zakończyła się stwierdzeniem naruszenia uchwały antysmogowej (100%), a także **Czosnów (91%), Legionowo (87%) i Piaseczno (73%)**. Z kolei w gminach takich jak **Brwinów i Błonie** – dysponujących strażą i przeprowadzających odpowiednio 202 i 96 kontroli – nie wykryto ani jednego naruszenia uchwały antysmogowej. Wśród gmin bez straży aż 15 przeprowadziło kontrole, nie stwierdzając żadnego naruszenia uchwały antysmogowej. Tak wysoki odsetek kontroli, w których nie stwierdzono żadnego naruszenia, jest zastanawiający, zwłaszcza że gminy mają możliwość weryfikowania zadeklarowanego źródła ciepła w Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków (CEEB). Informacje te mogą być wykorzystywane do typowania budynków, w których prawdopodobieństwo użytkowania pozaklasowego źródła ciepła jest większe, a następnie weryfikowane podczas kontroli.

Szczególnie wysoką wykrywalność spalania odpadów osiągnął **Serock** – spośród 81 przeprowadzonych kontroli aż **79 (97%)** potwierdziło wykroczenie. Wyróżniają się też **Nieporęt (57%) i Pruszków (40%)**.

Gmina	Liczba kontroli	Liczba przypadków wykrycia naruszenia uchwały antysmogowej	Odsetek kontroli zakończonych wykryciem naruszenia uchwały antysmogowej	Straż
Nieporęt	28	28	100%	tak
Poświętne	33	33	100%	nie
Czosnów	65	59	91%	nie
Legionowo	336	291	87%	tak
Piaseczno	265	193	73%	tak

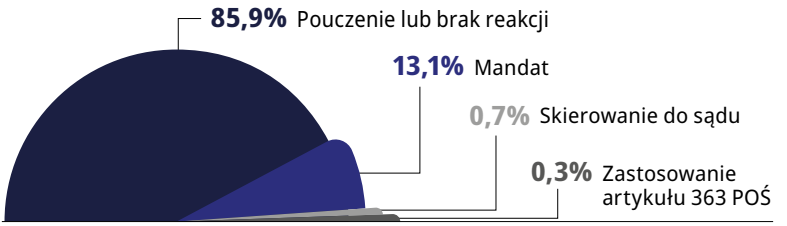
Gmina	Liczba kontroli	Liczba przypadków wykrycia naruszenia spalania odpadów lub pozostałości roślinnych	Odsetek kontroli zakończonych wykryciem wykroczenia w zakresie spalanie odpadów lub pozostałości roślinnych	Straż
Serock	81	79	97%	tak
Nieporęt	28	16	57%	tak
Pruszków	37	15	40%	tak
Stare Babice	202	59	29%	tak
Grodzisk Mazowiecki	303	61	20%	tak

Najczęstszą reakcją na stwierdzone naruszenia pozostają pouczenia. Za naruszenie uchwały antysmogowej **pouczono sprawcę w 83,4% przypadków** (1 815 na 2 176 wykrytych naruszeń). Za spalanie odpadów odsetek ten wyniósł **48,7% (382 pouczenia na 785 naruszeń)**. Choć pouczenie może pełnić funkcję prewencyjną przy pierwszym kontakcie z kontrolującym, jego dominacja jako jedynej reakcji – przy wieloletnim obowiązywaniu przepisów i wysokiej liczbie wciąż eksploatowanych „kopciuchów" – wskazuje na systemową pobłażliwość wobec naruszeń prawa.

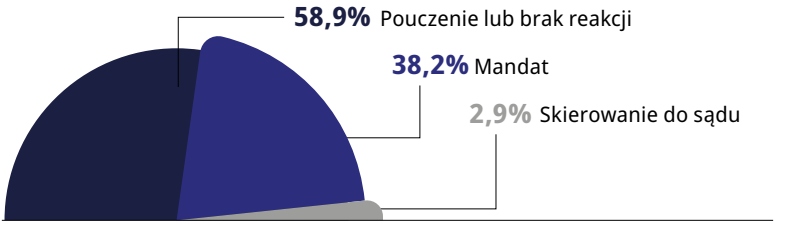
Niektóre gminy stosowały pouczenia w 100% przypadków stwierdzonych naruszeń uchwały antysmogowej. Spośród gmin posiadających straż – a więc dysponujących uprawnieniami do nakładania mandatów – dotyczy to m.in. **Legionowa (291 naruszeń uchwały antysmogowej, 100% pouczeń), Nasielska (69 naruszeń, 100% pouczeń) i Sulejówka (92 naruszenia, 100% pouczeń)**. Tymczasem najniższy odsetek pouczeń notują gminy, które jednocześnie najczęściej sięgają po mandat:

Wołomin (88% naruszeń zakończonych mandatami) i Konstancin-Jeziorna (73% naruszeń zakończonych mandatami).

Sposób reakcji na wykryte naruszenia uchwały antysmogowej

Sposób reakcji na wykryte przypadki spalania odpadów

Mandaty nałożono zaledwie w **13,1% potwierdzonych naruszeń uchwały antysmogowej** (285 mandatów) oraz w **38,2% przypadków spalania odpadów** (300 mandatów). Różnica między tymi odsetkami odzwierciedla odmienne podejście służb do obu typów naruszeń.

Spośród gmin posiadających straż miejską lub gminną – a więc uprawnionych do nakładania mandatów na miejscu – wyróżnia się **Wołomin** (88% stwierdzonych naruszeń uchwały antysmogowej zakończonych mandatem), **Konstancin-Jeziorna** (73%), **Warszawa** (68%), **Stare Babice** (64%) i **Łomianki** (52%). Na przeciwnym biegunie plasuje się aż **6 gmin ze strażą**, które mimo stwierdzenia naruszeń uchwały antysmogowej nie nałożyły ani jednego mandatu: **Legionowo, Nasielsk, Góra Kalwaria, Serock, Milanówek i Grodzisk Mazowiecki**.

Gmina	Naruszenia uchwały antysmogowej	Mandaty za naruszenie zapisów uchwały antysmogowej	Odsetek naruszeń ukaranych mandatem	Straż
Wołomin	26	23	88%	tak
Konstancin-Jeziorna	26	19	73%	tak
Warszawa	161	110	68%	tak
Stare Babice	25	16	64%	tak
Łomianki	29	15	52%	tak
Legionowo	291	0	0%	tak
Nasielsk	69	0	0%	tak
Góra Kalwaria	44	0	0%	tak
Serock	9	0	0%	tak
Milanówek	9	0	0%	tak
Grodzisk Mazowiecki	3	0	0%	tak

Najrzadziej stosowanymi narzędziami egzekucji prawa pozostają kierowanie spraw do sądu w trybie art. 379 ust. 4 p.o.ś. oraz decyzje administracyjne z art. 363 p.o.ś. Do sądu skierowano łącznie 38 spraw – 23 za spalanie odpadów (2,9% naruszeń) i 15 za naruszenie uchwały (0,7% naruszeń).

Na podstawie przeprowadzonych wywiadów wynika, że urzędnicy niechętnie kierują sprawy do sądu, ponieważ uznają to za uciążliwą, przedłużającą się procedurę, która może zakończyć się niewielką grzywną. Jedna z urzędniczek podkreśla, że zamiast tracić czas na sąd, woli pójść w teren i wykonać więcej działań edukacyjno-kontrolnych.

Decyzję administracyjną w trybie art. 363 p.o.ś., nakazującą ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko – w praktyce oznaczającą obowiązek wymiany pieca – wydano zaledwie **6 razy, wyłącznie w jednej gminie: Wieliszewie**, który paradoksalnie nie posiada straży miejskiej ani gminnej. Żadna z 24 gmin posiadających straż nie sięgnęła po to narzędzie. Art. 363 p.o.ś. jest jednym z najskuteczniejszych prawnie instrumentów eliminacji nielegalnych źródeł ciepła, jednak

jego bardzo ograniczone stosowanie – prawdopodobnie z obawy przed skomplikowaną procedurą administracyjną i ryzykiem odwołań – powoduje, że jego potencjał pozostaje niewykorzystany.

Osobną i szczególnie niepokojącą kategorię stanowią przypadki, w których służby kontrolne nie podjęły żadnej formalnej reakcji mimo jednoznacznego stwierdzenia naruszenia. Trzy gminy – **Góra Kalwaria, Stanisławów i Prażmów** – odnotowały naruszenia uchwały antysmogowej, nie stosując żadnej reakcji: ani pouczenia, ani mandatu, ani skierowania do sądu.

Gmina	Naruszenia uchwały antysmogowej bez jakiejkolwiek reakcji	Straż
Góra Kalwaria	44	tak
Prażmów	29	nie
Stanisławów	26	nie

Odrębnym problemem jest **14 gmin, które mimo przeprowadzonych kontroli nie wykryły ani jednego naruszenia** – ani spalania odpadów, ani naruszenia uchwały antysmogowej. Wszystkie należą do grupy gmin bez straży. Zerowa wykrywalność, dostęp do danych o wykorzystywanych źródłach ogrzewania w CEEB i obecność nielegalnych kotłów we własnym zasobie – stawia pod znakiem zapytania metodykę i rzetelność przeprowadzanych kontroli.

Gmina	Liczba kontroli	Wykryte naruszenia uchwały antysmogowej	Wykryte naruszenia zakazu spalania odpadów	Pozaklasowe urządzenia w zasobie gminnym	Straż
Karczew	140	0	0	5	nie
Celestynów	55	0	0	5	nie
Piastów	55	0	0	75	nie
Mrozy	53	0	0	bd	nie
Jadów	47	0	0	0	nie
Kałuszyn	46	0	0	64	nie
Dobre	33	0	0	bd	nie
Jakubów	33	0	0	0	nie

Gmina	Liczba kontroli	Wykryte naruszenia uchwały antysmogowej	Wykryte naruszenia zakazu spalania odpadów	Pozaklasowe urządzenia w zasobie gminnym	Straż
Leoncin	33	0	0	0	nie
Żabia Wola	30	0	0	0	nie
Strachówka	13	0	0	0	nie
Kampinos	13	0	0	7	nie
Osieck	2	0	0	0	nie
Baranów	1	0	0	1	nie

Dane z 2025 r. układają się w spójny i niepokojący obraz. Kontrole są prowadzone, naruszenia wykrywane, ale system reagowania jest skalibrowany na łagodność: **83% naruszeń uchwały antysmogowej** kończy się jedynie pouczeniem. Mandatem ukarano co ósmego sprawcę, do sądu trafia mniej niż 1% spraw, a kluczowe narzędzie administracyjne – art. 363 p.o.ś. – stosuje praktycznie jedna gmina na siedemdziesiąt. Przy takim bilansie sankcji kontrole pełnią funkcję głównie informacyjną, nie prewencyjną – a nieuchronność kary, która jest warunkiem skuteczności każdego systemu egzekwowania prawa, pozostaje fikcją.

Przedstawiciel jednej z gmin, z którą przeprowadzono wywiad, zaznacza, że bardzo łagodne podejście w stosunku do osób łamiących przepisy antysmogowe, wynika z „odgórnych" oczekiwań w gminie, by kontrole opierać na rozmowie i unikać bezpośrednich kar finansowych.

Z kolei inna przedstawicielka gminy podkreśla, że karanie mieszkańców za nieprzestrzeganie przepisów antysmogowych jest bardzo trudnym zadaniem. Gmina nie ma do tego narzędzi, zasobów i kompetencji. Urzędniczka zdecydowanie wolałaby, aby funkcja sankcjonowania i egzekucja restrykcyjnych kar leżała w kompetencjach służb zewnętrznych, odciążając w ten sposób urzędników gminnych.

O coraz łagodniejszym podejściu służb do naruszeń uchwały antysmogowej może świadczyć również systematyczny spadek wysokości nakładanych mandatów. Ich średnia kwota zmniejszyła się ze 125 zł w 2023 r., przez 114 zł w 2024 r., do 101 zł w 2025 r. Przy ustawowym

maksimum wynoszącym 500 zł oznacza to, że gminy konsekwentnie sięgają po kary z dolnego zakresu widełek, a trend jest malejący. Bez zmiany tej praktyki likwidacja pozaklasowych źródeł ciepła w metropolii – konieczna dla poprawy jakości powietrza – pozostanie celem niedościgłym.

Przedstawiciel jednej z gmin wskazuje, że największą przeszkodą w egzekwowaniu przepisów i wymianie pieców na terenie gminy jest ubóstwo energetyczne i fakt, że program Czyste Powietrze jest w praktyce bardzo trudno dostępny dla osób najbiedniejszych. Dodatkowymi wyzwaniami jest również niestabilność rynku i polityki energetycznej. Urzędnik wskazuje na drastyczne skoki cen surowców. Brakuje jasnego kierunku transformacji – przepisy odnośnie używania gazu czy peletu regularnie się zmieniają.

Reakcje kontrolerów na wykryte naruszenia uchwały antysmogowej i naruszenia zakazu spalania odpadów lub pozostałości roślinnych

Wskaźnik	Naruszenia uchwały antysmogowej	Naruszenia z zakresu spalania odpadów lub pozostałości roślinnych
Liczba wykrytych naruszeń	2 176	785
Pouczenia (liczba / % naruszeń)	1 815 / 83,4%	382 / 48,7%
Mandaty (liczba / % naruszeń)	285 / 13,1%	300 / 38,2%
Średnia kwota mandatu	101 zł	168 zł
Sprawy skierowane do sądu (liczba / %)	15 / 0,7%	23 / 2,9%
Decyzje na podstawie art. 363 p.o.ś.	6	–

CEEB a kontrole źródeł bezemisyjnych

Skuteczne planowanie kontroli palenisk wymaga kierowania ograniczonych zasobów tam, gdzie ryzyko spalania paliw stałych lub odpadów jest największe. Jednym z podstawowych narzędzi wspierających ten proces powinna być Centralna Ewidencja Emisyjności Budynków (CEEB), pozwalająca identyfikować budynki wyposażone w źródła ciepła wymagające kontroli.

W metropolii warszawskiej **14 gmin zadeklarowało, że nie korzysta z CEEB** przy planowaniu kontroli, a 48 gmin deklaruje jej wykorzystywanie (8 gmin, w tym Warszawę, wyłączono z porównania ze względu na brak kompletnych danych). Oznacza to, że prawie co piąta gmina prowadzi kontrole bez korzystania z najważniejszego dostępnego rejestru źródeł ciepła, co zwiększa ryzyko przypadkowego doboru budynków.

Analiza skuteczności typowania budynków przy użyciu CEEB przynosi zaskakujące wyniki. Gminy korzystające z CEEB nie kontrolują rzadziej budynków wyposażonych już w źródła bezemisyjne – wręcz przeciwnie: ich udział wyniósł 8,65%, podczas gdy w gminach niekorzystających z CEEB było to 6,11%. Oznacza to, że dostęp do bazy nie poprawia trafności typowania, a część kontroli trafia do budynków, które i tak spełniają wymogi uchwały antysmogowej.

W 5 gminach korzystających z CEEB ponad 30% wszystkich kontroli przeprowadzono w budynkach z bezemisyjnymi źródłami ogrzewania. Wśród gmin niekorzystających z bazy nie odnotowano ani jednego przypadku przekroczenia tego poziomu. Gminy wskazują na problemy z jakością danych w CEEB, jednak nie powinno to wykluczać jej wykorzystywania jako narzędzia pomocniczego. Nawet jeśli dane wymagają weryfikacji i aktualizacji, mogą stanowić punkt wyjścia do lepszego typowania nieruchomości, ograniczenia liczby kontroli przypadkowych oraz skoncentrowania działań na budynkach, w których faktycznie funkcjonują źródła ciepła na paliwa stałe. Problem leży zatem nie w dostępności bazy, lecz w sposobie jej wykorzystywania w procesie planowania.

Przedstawiciel jednej z mazowieckich gmin, z którą został przeprowadzony wywiad podkreśla, że kontrole palenisk w budynkach bezemisyjnych wynikają zazwyczaj z faktu, że mieszkaniec nie zgłosił, że już wymienił piec na paliwo stałe.

Dodatkowo przyczyną może być również fakt, że znaczna część kontroli pieców odbywa się przy okazji różnego typu wizyt na posesjach mieszkańców. Wówczas kontrola źródła ogrzewania jest robiona „przy okazji".

Gminy korzystające z CEEB

Liczba gmin	Kontrole w budynkach bezemisyjnych	Kontrole ogółem	Udział procentowy	Gminy, w których kontrole w budynkach bezemisyjnych przekroczyły 30%
48	426	4926	8,70%	5

Gminy niekorzystające z CEEB

Liczba gmin	Kontrole w budynkach bezemisyjnych	Kontrole ogółem	Udział procentowy
14	67	1097	6,10%

Gmina	Kontrole ogółem	Kontrole w budynkach bezemisyjnych	Udział procentowy	Gmina korzysta z CEEB
Halinów	286	106	37,10%	tak
Błonie	96	35	36,5%	tak
Nieporęt	28	10	35,7%	tak
Cegłów	31	10	32,3%	tak
Wołomin	236	73	30,9%	tak

Budynki z zasobu własnego gminy

Wiarygodność systemu kontroli zależy także od tego, czy same gminy dają dobry przykład. Zanim samorząd zacznie skutecznie egzekwować wymianę źródeł ciepła od mieszkańców, powinien uporządkować własny zasób – budynki komunalne, placówki oświatowe i inne obiekty publiczne, w których nadal mogą funkcjonować wysokoemisyjne „kopciuchy". Ich obecność podważa autorytet prowadzonych kontroli i opóźnia realizację celów antysmogowych.

Dane zebrane od gmin metropolii warszawskiej pokazują, że skala problemu jest znaczna. **43 z 70 gmin (63% gmin) zadeklarowały posiadanie pozaklasowych urządzeń grzewczych w zasobie własnym**

– w budynkach mieszkalnych i lokalach użyteczności publicznej stanowiących własność gminy. **Łączna liczba takich urządzeń w metropolii wynosi co najmniej 2355** (pięć gmin – Jabłonna, Mrozy, Marki, Dobre i Otwock – nie były w stanie podać swojej liczby; rzeczywisty stan jest więc wyższy). Pozostałe **22 gminy** nie posiadają żadnych pozaklasowych urządzeń w zasobie własnym.

Niepokojący jest jednak stosunek gmin do obowiązku usunięcia tych urządzeń. Spośród 43 gmin posiadających pozaklasowe piece we własnym zasobie zaledwie **11 (25%)** dysponuje przyjętym planem, harmonogramem lub programem wymiany bądź likwidacji pozaklasowych źródeł ciepła. Pozostałe **33 gminy (75%)** nie podjęły żadnych formalnych działań planistycznych w tym zakresie.

Szczególnie wymowne są dane dotyczące gmin z największą liczbą urządzeń do wymiany. Pruszków dysponuje **509 pozaklasowymi urządzeniami** w swoim zasobie – najwięcej w metropolii – i nie posiada planu ich wymiany. Podobnie Nowy Dwór Mazowiecki (130 urządzeń), Piaseczno i Grodzisk Mazowiecki (po 113), Zakroczym (105), Zielonka (81), Piastów (75) oraz Kałuszyn (64) – wszystkie bez planu wymiany. Wśród gmin z dużą liczbą urządzeń plan wymiany posiadają m.in. Wołomin (116 urządzeń), Konstancin-Jeziorna (80) i Milanówek (69).

Wskaźnik	Wartość
Gminy posiadające pozaklasowe urządzenia grzewcze w zasobie własnym	43
Gminy bez pozaklasowych urządzeń w zasobie własnym	22
Gminy, które nie posiadają informacji o liczbie pozaklasowych urządzeń na paliwa stałe we własnym zasobie	5
Gminy z przyjętym planem wymiany/likwidacji urządzeń	11 (25% spośród posiadających)
Gminy bez planu wymiany	33 (75% spośród posiadających)
Łączna liczba pozaklasowych urządzeń w zasobie gminnym	co najmniej 2355 źródeł

Na wyróżnienie zasługują gminy, które nie posiadają nielegalnych źródeł ciepła we własnym zasobie. Są to: Wieliszew, Nieporęt, Jadów, Strachówka, Dąbrówka, Wiązowna, Osieck, Mińsk Mazowiecki miasto, Sulejówek, Cegłów, Dębe Wielkie, Jakubów, Siennica, Stanisławów, Lesznowola, Michałowice, Żabia Wola, Błonie, Izabelin, Łomianki, Stare Babice, Leoncin.

Realizacja Programu ochrony powietrza (POP)

Program ochrony powietrza wyznacza każdej gminie minimalną roczną liczbę kontroli palenisk.[4] W 2025 roku obowiązku tego nie zrealizowało **14 gmin** (osiągnęły poniżej 100% wymaganego minimum). Spośród nich **8 znajdowało się znacznie poniżej wymaganego minimum (poniżej 70%)**. Kolejne 17 gmin osiągnęło dokładnie wymagane minimum. Więcej kontroli niż wymagane minimum przeprowadziło 39 gmin, w tym **17 gmin wykonało co najmniej 150% wymaganej liczby kontroli**.

Z jednego z wywiadów przeprowadzonych z gminami wynika, że gminy bez odpowiednich zasobów dążą do osiągnięcia minimalnej liczby kontroli narzuconej przez przez Program ochrony powietrza. Przekroczenie wyznaczonego progu jest jednak niemożliwe ze względu na braki kadrowe.

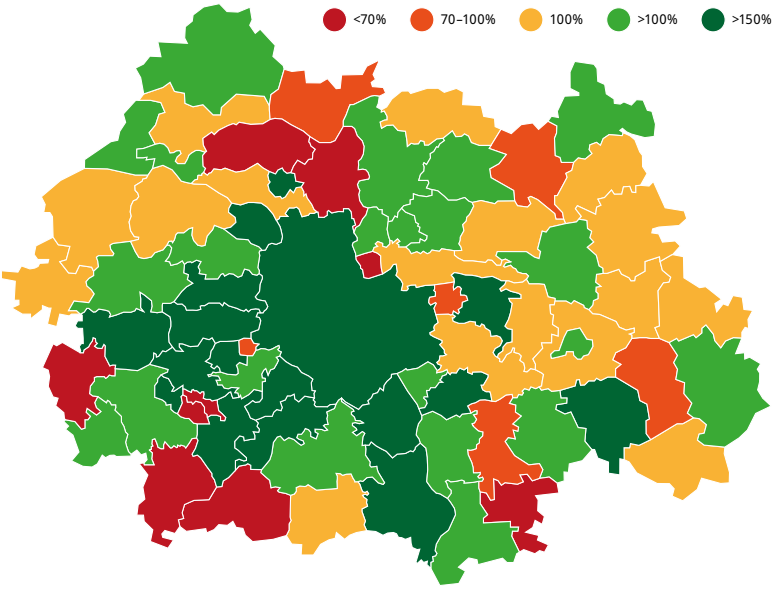

Tak duże zróżnicowanie pokazuje, że choć progi POP są stosunkowo niskie[5], część samorządów nie wywiązuje się nawet z podstawowego obowiązku. Skrajnym przypadkiem jest gmina Tarczyn, która nie przeprowadziła żadnej kontroli (0% realizacji POP), oraz gmina Baranów (3% realizacji POP). Na drugim biegunie plasują się Warszawa (1 337%) i Siennica (1 094%).

[4] Program ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej, nowelizacja z 2023 r. – załącznik nr 5; https://bw.smoginfo.pl/uploads/POP_mazowiecki_nowelizacja_z_2023_r_Zalacznik_nr_5_1a-3898ac0a.pdf

[5] Program ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej, nowelizacja z 2023 r. – załącznik nr 5; https://bw.smoginfo.pl/uploads/POP_mazowiecki_nowelizacja_z_2023_r_Zalacznik_nr_5_1a-3898ac0a.pdf

Realizacja minimalnych progów kontroli palenisk określonych w Programie Ochrony Powietrza (%)

Gmina	Realizacja POP
Warszawa	1337%
Siennica	1094%
Legionowo	1018%
Ożarów Mazowiecki	638%
Milanówek	491%
Góra Kalwaria	336%
Brwinów	311%
Stare Babice	311%
Nadarzyn	302%
Pruszków	285%
Halinów	231%
Błonie	209%
Otwock	201%
Lesznowola	178%
Raszyn	178%
Konstancin-Jeziorna	163%
Łomianki	163%
Karczew	143%
Jadów	142%

Gmina	Realizacja POP
Stanisławów	142%
Wołomin	130%
Józefów	126%
Izabelin	124%
Mińsk Maz. miasto	118%
Marki	117%
Nasielsk	116%
Mrozy	115%
Sobienie-Jeziory	115%
Jaktorów	115%
Grodzisk Mazowiecki	111%
Klembów	109%
Kołbiel	109%
Nowy Dwór Mazowiecki	109%
Piaseczno	107%
Zakroczym	107%
Leszno	106%
Kobyłka	106%

Gmina	Realizacja POP
Michałowice	103%
Radzymin	102%
Jabłonna	100%
Zielonka	100%
Poświętne	100%
Strachówka	100%
Dąbrówka	100%
Wiązowna	100%
Mińsk Mazowiecki (gm. wiejska)	100%
Kałuszyn	100%
Dębe Wielkie	100%
Dobre	100%
Jakubów	100%
Latowicz	100%
Prażmów	100%
Kampinos	100%

Gmina	Realizacja POP
Czosnów	100%
Leoncin	100%
Pomiechówek	100%
Tłuszcz	97%
Cegłów	94%
Celestynów	85%
Piastów	85%
Serock	83%
Sulejówek	77%
Wieliszew	49%
Żabia Wola	46%
Nieporęt	43%
Ząbki	42%
Podkowa Leśna	38%
Osieck	15%
Baranów	3%
Tarczyn	0%

Mimo wzrostu liczby kontroli liczba nakładanych mandatów (585) pozostaje niska, a dominującą kategorią naruszeń jest nieprzestrzeganie uchwały antysmogowej – właśnie te przypadki są karane najrzadziej. Obserwujemy zatem przesunięcie akcentów od podejścia restrykcyjnego ku łagodniejszemu, co utrudnia skuteczną ochronę powietrza.

DZIAŁANIA KONTROLNE W GMINACH ZE STRAŻĄ I BEZ STRAŻY

Posiadanie straży miejskiej lub gminnej przekłada się na fundamentalne różnice w prowadzeniu kontroli palenisk. Porównanie **24 gmin dysponujących strażą** z **46 gminami bez takiej formacji** ujawnia trzy główne obszary zróżnicowania: potencjał kontrolny, skuteczność wykrywania naruszeń oraz egzekwowanie sankcji.

Potencjał kontrolny

Gminy ze strażą dysponowały łącznie **491 kontrolerami** (429 strażników oraz 62 urzędnicy) i przeprowadziły **12 478 kontroli**, czyli **78,6% wszystkich kontroli w metropolii**. Gminy bez straży – przy zaledwie **119 urzędnikach** – przeprowadziły **3404 kontrole** (21,4% ogółu). Dysproporcja jest jeszcze wyraźniejsza, gdy weźmiemy pod uwagę, że gminy ze strażą stanowią tylko 34% wszystkich gmin metropolii, a przeprowadzają prawie 79% kontroli.

Na jednego kontrolera w gminach ze strażą przypadało średnio 25 kontroli, a w gminach bez straży – 29 kontroli. Wyższe obciążenie urzędników w gminach bez straży wynika ze znacznie mniejszej kadry przy porównywalnej liczbie naruszeń do wykrycia.

Wykrywalność naruszeń

Skuteczność wykrywania naruszeń uchwały antysmogowej była paradoksalnie wyższa w gminach bez straży – 26% kontroli skutkowało stwierdzeniem naruszenia, wobec 10% w gminach ze strażą. Wynik ten należy interpretować ostrożnie: gminy bez straży przeprowadzają znacznie mniej kontroli, a ich pracownicy – jako urzędnicy bez uprawnień do mandatów – mogą być bardziej selektywni w doborze obiektów do kontroli. **Spalanie odpadów wykrywano natomiast częściej w gminach ze strażą (6% kontroli wobec 2% w gminach bez straży)**, co może wiązać się z częstszymi kontrolami nocnymi i interwencyjnymi straży.

Egzekwowanie sankcji – zasadnicza różnica

Największe różnice ujawniają się w obszarze egzekwowania sankcji. W gminach ze strażą:

- za spalanie odpadów mandat nałożono w 42% potwierdzonych przypadków, a 4% skierowano do sądu;
- za naruszenie uchwały antysmogowej mandat wystawiono w 22% przypadków, a 1% spraw trafiło do sądu;
- pouczenie jako jedyna reakcja stanowiło ok. 50% przypadków naruszeń uchwały.

W gminach bez straży sytuacja jest diametralnie inna:

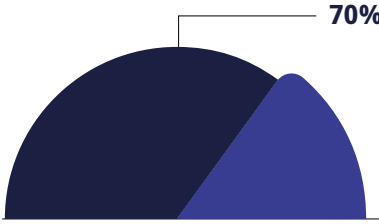
- urzędnicy nie posiadają uprawnień do nakładania mandatów – mogą wyłącznie pouczyć, skierować sprawę na Policję lub do sądu;
- za naruszenie uchwały antysmogowej pouczono 100% sprawców w gminach bez straży;
- mimo braku mandatów, to właśnie w gminach bez straży wydano wszystkie 6 decyzji z art. 363 POŚ – jedynego narzędzia administracyjnego pozwalającego nakazać wymianę pieca.

Wyłączne korzystanie z pouczenia jako formy reakcji w gminach bez straży oznacza, że kontrole pełnią tam funkcję edukacyjną, a nie egzekucyjną. Wobec wieloletnich obowiązujących zakazów taka formuła jest niewystarczająca. Gminy bez straży powinny rozważyć kierowanie udokumentowanych naruszeń na Policję lub do sądu, co wymaga jednak odpowiedniego przygotowania dokumentacji.

Wskaźnik	Gminy ze strażą (24)	Gminy bez straży (46)
Łączna liczba kontrolerów	491	119
Łączna liczba kontroli	12 478	3 404
Kontrole na 1 kontrolera	25	29
Wykrywalność naruszeń uchwały antysmogowej	10%	26%
Wykrywalność spalania odpadów	6%	2%
% mandatów za spalanie odpadów	42%	0% (brak uprawnień)
% mandatów za naruszenie uchwały antysmogowej	22%	0% (brak uprawnień)
% pouczeń za naruszenie uchwały antysmogowej	~50%	100%
Decyzje z art. 363 POŚ	0	6

POPARCIE DLA TWORZENIA STRAŻY MIĘDZYGMINNEJ

Gminy, które nie posiadają straży gminnej lub miejskiej, zostały zapytane o możliwość utworzenia jednostki straży międzygminnej. Spośród 46 gmin bez straży aż 32 z nich **(70% wszystkich gmin nieposiadających własnej straży) zadeklarowały poparcie dla działań zmierzających do powołania takiej jednostki**, zwłaszcza w przypadku możliwości podziału kosztów jej funkcjonowania pomiędzy kilka samorządów lub uzyskania zewnętrznego wsparcia finansowego na jej utworzenie. Pozostałe gminy nie zajęły jednoznacznego stanowiska lub nie wyraziły zainteresowania takim rozwiązaniem.

70% wszystkich gmin nieposiadających własnej straży zadeklarowały poparcie dla działań zmierzających do powołania takiej jednostki

Wyniki badania pokazują, że ponad 2/3 gmin nieposiadających własnej straży byłaby skłonna uczestniczyć w tworzeniu straży międzygminnej. Świadczy to o tym, że główną przeszkodą nie jest brak zainteresowania samorządów, lecz ograniczenia organizacyjne i finansowe. Odpowiednie wsparcie w zakresie finansowania i organizacji takich jednostek mogłoby doprowadzić do objęcia większości gmin profesjonalnym systemem kontroli i egzekwowania przepisów.

PORÓWNANIE DZIAŁAŃ KONTROLNYCH W LATACH 2023–2025

W ujęciu wieloletnim (2023–2025) widoczne są wyraźne tendencje. **Liczba zgłoszeń od mieszkańców systematycznie spada** (8393 → 8084 → 6490), a jednocześnie **łączna liczba kontroli rośnie** (14 232 → 14 081 → 15 882). Świadczy to o rosnącym udziale kontroli podejmowanych z inicjatywy służb, uniezależnieniu aktywności kontrolnej od sygnałów od mieszkańców i stopniowej profesjonalizacji systemu.

Liczba upoważnionych kontrolerów w 2025 roku znacząco spadła (z 797 w 2024 r. do 610), co przy wzroście liczby kontroli przełożyło się na zwiększone obciążenie kontrolera. Liczba gmin posiadających straż pozostaje stała (24) we wszystkich trzech badanych latach – brak nowych inwestycji w budowanie straży jest niepokojącym sygnałem w kontekście rosnących wymagań.

Odsetek kontroli zakończonych stwierdzeniem nieprawidłowości utrzymuje się na zbliżonym poziomie (17,8% w 2023 r., 18,6% w 2024 r. i 18,6% w 2025 r.), co świadczy o stabilnej – choć niezbyt wysokiej – wykrywalności. Niepokojący jest natomiast trend w zakresie sankcji: odsetek stwierdzonych naruszeń zakończonych mandatem spada (25,7% w 2023 r., 21,6% w 2024 r., 19,8% w 2025 r.). Oznacza to, że przy rosnącej liczbie kontroli i utrzymującej się wykrywalności, skuteczność egzekucji prawa maleje.

Dane dotyczące średniej wysokości mandatów pokazują lekki trend spadkowy w egzekwowaniu prawa. Średnia kwota mandatu za spalanie odpadów spadła z 177 zł w 2024 r. do 168 zł w 2025 r., a za naruszenie uchwały antysmogowej – z 114 zł do 101 zł. Przy ustawowym maksimum

wynoszącym 500 zł oznacza to, że służby kontrolne stosują kary z coraz głębszego dolnego zakresu możliwych widełek, co wzmacnia tezę o postępującym łagodzeniu praktyki egzekwowania prawa antysmogowego.

Wskaźnik	2023	2024	2025
Liczba gmin ze strażą	24	24	24
Liczba gmin bez straży	46	46	46
Liczba upoważnionych kontrolerów	653	797	610
Liczba zgłoszeń	8 393	8 084	6 490
Liczba kontroli	14 232	14 081	15 882
Liczba kontroli na 1 kontrolera	22	18	26
Kontrole z wykrytymi nieprawidłowościami	2 537	2 613	2 961
Odsetek kontroli z wykrytymi nieprawidłowościami	17,8%	18,6%	18,6%
Liczba mandatów ogółem	651	565	585
Odsetek wykrytych nieprawidłowości ukaranych mandatem	25,7%	21,6%	19,8%
Sprawy skierowane do sądu (art. 379)	17	21	38
Średnia kwota mandatu za spalanie odpadów lub pozostałości roślinnych	172 zł	177 zł	168 zł
Średnia kwota mandatu za naruszenie uchwały antysmogowej	125 zł	114 zł	101 zł
Decyzje z art. 363 POŚ	0	1	6

REKOMENDACJE

Wzmocnienie kompetencji osób przeprowadzających kontrole

Organizowanie regularnych szkoleń na poziomie centralnym i regionalnym (przepisy, techniki kontroli w terenie, pobieranie próbek, praca z mieszkańcami) oraz wymiana dobrych praktyk między gminami. Szczególną uwagę należy poświęcić dokumentowaniu naruszeń – zwłaszcza w gminach bez straży – tak by możliwe było kierowanie spraw do sądu.

Wsparcie finansowe i eksperckie dla rozwoju straży

Tworzenie straży w gminach, które ich nie mają, w tym straży międzygminnych, oraz doposażenie istniejących jednostek (drony, kamery termowizyjne, zestawy do pobierania próbek). Brak straży w 46 z 70 gmin metropolii oznacza brak możliwości nakładania mandatów na miejscu.

Standaryzacja procedur kontrolnych

Jednolite zasady reagowania na zgłoszenia, obowiązkowy zakres stosowania sankcji przy potwierdzonych naruszeniach oraz standard dokumentowania kontroli. Konieczne jest odejście od modelu, w którym pouczenie jest domyślną reakcją niezależnie od charakteru naruszenia.

Rzetelne dane z CEEB i narzędzia analityczne

CEEB powinna umożliwiać automatyczne typowanie budynków z nielegalnymi źródłami ciepła; gminy potrzebują wsparcia analitycznego łączącego dane z różnych źródeł. Należy promować dobre praktyki planowania kontroli tak, by ograniczać udział kontroli w budynkach bezemisyjnych.

Ambitny plan przygotowania do wymogów unijnych

Przyspieszenie eliminacji wysokoemisyjnych źródeł ciepła w perspektywie dyrektywy AAQD (2030) oraz wzmocnienie działań kontrolnych. Gminy powinny opublikować harmonogram wymiany wysokoemisyjnych źródeł ciepła w swoim zasobie z odpowiednim wyprzedzeniem, tak aby zapewnić zgodność z kolejnymi terminami wynikającymi z uchwały antysmogowej, w tym z wymaganiami wchodzącymi w życie od 2028 r.

Egzekwowanie minimalnej liczby kontroli z POP

Zwiększenie roli WIOŚ w monitorowaniu i egzekwowaniu obowiązków gmin, z obligatoryjnymi sankcjami w razie niewywiązywania się z POP. Tarczyn (0%), Baranów (3%) i Osieck (15%) to przypadki wymagające pilnej interwencji.

Akcje informacyjne i edukacyjne dla mieszkańców

Odbudowa zaangażowania mieszkańców w zgłaszanie naruszeń oraz przypominanie o obowiązku dostosowania się do uchwały antysmogowej. Systematyczny spadek zgłoszeń (o 23% w ciągu trzech lat) może świadczyć o braku wiary w skuteczność zgłoszeń.

Pomoc finansowa dla gmin w celu wymiany pieców w zasobach komunalnych / gminnych

Przyspieszenie procesu wymiany źródeł ogrzewania w zasobie komunalnym wymaga uruchomienia wsparcia finansowego ze środków krajowych, między innymi poprzez odpowiednie modyfikacje i wzmocnienie programów takich jak Ciepłe Mieszkanie.

Nowy program kierowany do osób dotkniętych ubóstwem energetycznym

Dostępne programy dofinansowań w aktualnym kształcie wykluczają udział osób najniżej uposażonych. Konieczne jest utworzenie państwowego funduszu prefinansującego w 100% wymianę instalacji u osób ży-

jących w ubóstwie. Instrument ten powinien być dostosowany do ich potrzeb, a także do realiów technologicznych.

Konieczność popularyzacji art. 363 POŚ

Warto udostępnić gminom szkolenia i wsparcie prawne z zakresu wydawania decyzji administracyjnych z artykułu 363 POŚ. Dobre doświadczenia gmin z innych województw, które regularnie stosują art. 363 POŚ, udowadniają, iż jest to instrument charakteryzujący się dużą skutecznością.